

ФОРТ № 8 – АДНА З ВАЕННЫХ СЛАВУТАСЦЯЎ Г. БРЭСТА

Даклад прысвечана апісанню архітэктурных асаблівасцяў форта № 8 і характарыстыцы яго выкарыстання ў ваенны і мірны час. Сярод ваенных славуцасцяў г. Брэста некалькі найзбоч стаіць форт № 8 – самастойны апорны пункт у поясе ўмацаванняў крэпасці Брэст-Літоўск, пабудаванай у XIX ст. Форт меў два валы, быў сіметрычным, з двума фасамамі і двума фланкамі. Для абстрэлу рова форта былі збудаваныя два капаніры і два пайкапаніры. На фасах рова прысутнічаў каменны контрэскарп, на фланках і ў горжы – асобная эскарпавая сценка. Меліся тры парахавыя сцяпы, дзе знаходзіліся люкі для ўздыму боепрыпасаў на верх.

На восі сіметрыі форта была збудавана цэнтральная патэрна, якая не мела сувязі з іншымі казематамі. Казарма форта была выканана ў выглядзе двух самастойных пабудов. Абедзве паўказармы аб'ядноўваў гаржавы вал, прыстасаваны для ружэйнай стральбы. Кожнае крыло казармы складалася з трох жылых казематаў, кухні і кладоўкі (у левым крыле), афіцэрскага каземата (у правым крыле) і туалета. У абедзвюх паўказармах магло размяшчацца 152-187 чалавек.

Форт № 8 быў пабудаваны ў 1883-1888 гг. Умацаванне мела задачу абстрэльваць размяшчаную наперадзе мясцовасць Кобрынскага ўмацавання і чыгунку на Беласток, фланкіраваць доступ да суседніх фартоў № 1 і № 2 і, разам з тым, служыць апорным пунктам для прамежкавай пазіцыі паміж фартамі № 1 і № 2. На збудаванне дадзенага форта спатрэбілася 337586 руб. На ўзбраенне форта было прызначана тры 6-дм гарматы ў 190 пудоў, чатыры 6-дм гарматы ў 120 пудоў, чатыры 42-лінейных гарматы, васьмянаццаць 4-фунтавых (лёгкіх) гармат, шэсць 6-дм медных марцір і чатыры паўпудовыя марціры. Частка лёгкіх гармат размяшчалася ў капаніры (у галоўным – шэсць, у гаржавым – чатыры) і пайкапанірах (па чатыры гарматы ў кожным). У 1911 г. пачаліся работы па мадэрнізацыі форта № 8, які атрымаў літарнае найменне «Б» і фактычна быў аднесены да фартоў першай лініі. Праект мадэрнізацыі прадугледжваў амаль поўную перабудову ўмацавання. Двухвальных цаглянае ўмацаванне пераўтваралася ў аднавальны бетонны форт сучаснай канструкцыі. У 1912 г. быў вырыты катлаван пад падмуркі галоўнай навінкі форта – сярэдняй падбруснай галерэі. Тады ж было выканана бетанаванне галерэі, а таксама пайкапаніраў з патэрнамі.

У 1913 г. істотнай перабудове падвергліся фланкавыя парахавыя сцяпы, якія атрымалі беспечную сувязь з паўказармамі і падбруснай галерэяй пры

дапамозе патэрнаў. У кутах галоўнага вала былі ўладкаваны бранявыя назіральныя пасты. Да 13 чэрвеня 1914 г., даты аб'явы крэпасці на ваенным становішчы, форт № 8 лічыўся перабудаваным напалову.

У гады Першай сусветнай вайны збудаванні форта № 8 прайшлі выпрабаванне ў баі. А раніцай 22 чэрвеня 1941 г. форт, як і іншыя ўмацаванні крэпасці, дзе знаходзіліся савецкія воінскія часткі, быў накрыты артылерыйскім агнём і авіяцыйнай бамбардзіроўкай. Яго абаронцы ўнеслі свой уклад у летапіс подзвігу абаронцаў Брэсцкай крэпасці [1].

У пасляваенны час у форце размяшчалася ракетная ваенная частка. У 1990-я гг. яна была выведзена з форта, і ён некаторы час быў у закінутым стане.

Сёння частка тэрыторыі форта № 8 (казематы і гаржавы капанір з прылеглай да яго часткай цэнтральнай патэрны) арандуецца прыватнымі прадпрыемствамі. Астатняя частка форта даступная для наведвання.

У 2003 г. у раёне форта былі знойдзены парэшткі больш за тысячу воінаў Першай сусветнай вайны, загінуўшых у баях пры адступленні рускіх войск у 1915 г. [2].

Нягледзячы на тое, што мы жывём у мірны час, мы ўсе павінны памятаць мінулае. Мы павінны шанаваць памяць аб загінуўшых і ставіцца з павагай да гістарычнага набытку, які захавалася да нашага часу.

Спіс літаратуры

1. Форт VIII (Литеры «Б») // База данных «Наследие Брестской крепости» [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://brestdatabase.by/content/fort-viii-liter-b>. – Дата доступа: 12.03.2026.
2. Форти и оборонительная линия Брестской крепости // Википедия [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://ru.wikipedia.org/>. – Дата доступа: 12.03.2026.

Кнырэвіч Раман Дзмітрыевіч, студэнт 1 курса ФІТУ БГУИР, romaknyrevic@gmail.com

Навуковы кіраўнік: Мікалаева Людміла Віктарайна, загадчык кафедры гуманітарных дысцыплін БДУІР, кандыдат гістарычных навук, дацэнт, Mikalayeva@bsuir.by